

## **RESSENYA DE LA JORNADA: ASPECTES INNOVADORS DE LA FISCALITAT DE L'EMPRESA FAMILIAR**

**30 d'octubre de 2007**

L'empresa familiar constitueix un dels pilars fonamentals del nostre teixit empresarial. Per això, la importància d'aprofundir el coneixement del seu funcionament i de tota la normativa que hi incideixi. L'empresa familiar presenta una sèrie de peculiaritats pròpies de la seva gestió i direcció, que la diferencien de les altres empreses, ja que requereix conjuminar dos tipus d'interessos: els pròpiament empresarials i els patrimonials familiars, que no sempre són fàcils d'harmonitzar i que s'han de coordinar i satisfer desenvolupant-se molt sovint de manera paral·lela per tal d'evitar la generació de conflictes. D'aquí que sigui essencial estudiar el marc juridicofiscal de l'empresa, pel que fa tant a l'esfera del soci com a la de la pròpia empresa, atesa la transcendència que té en el seu bon funcionament. També resulta de gran interès estudiar els punts clau que s'han d'abordar a l'hora d'elaborar un *protocol familiar* que sigui realment eficient per solucionar possibles conflictes familiars que amenacin la continuïtat de la pròpia empresa. A manera de plataforma d'anàlisi i de debat de totes aquestes qüestions, la Facultat de Dret d'ESADE (URL) i Lavinia Auditoria & Consultoria van organitzar el propassat dimarts 30 d'octubre la jornada Aspectes innovadors de la fiscalitat de l'empresa familiar, com a part integrant de les activitats de formació continuada, a la qual van participar 94 assistents. La jornada va comptar amb la col·laboració de *La Gaceta de los Negocios* y de *La Tribuna del Derecho*.

**L'obertura i presentació de la Jornada va anar a càrrec del doctor Pere Miroso**, degà de la Facultat de Dret d'ESADE (URL) i **del senyor Jaume Pigem**, soci director de Lavinia Auditoria & Consultoria, entitats impulsores de la jornada. Tots dos van explicar que es faria una aproximació a l'empresa familiar des de dues òptiques diferents, l'estrictament mercantil, per mitjà de l'anàlisi dels temes vinculats al patrimoni i als aspectes tributaris. Però abans s'hauria d'aprofundir el tema important del *protocol familiar*, que serveix fonamentalment per crear una estructura de poder i alhora organitzar la successió en el si de l'empresa. El programa de treball es va desenvolupar en tres taules successives.

**La primera taula**, titulada "**Aspectes mercantils i civils de l'empresa familiar**", va ser moderada pel doctor **Sergio Llebaría**, catedràtic de Dret Civil de la Facultat de Dret d'ESADE (URL). **Es va centrar en "El protocol familiar com a eina de gestió"**, exposició que va fer la senyora **Silvia Di Rienzo**, professora associada de la Facultat de Dret d'ESADE (URL) i bona coneixedora de la matèria.

La ponent va començar analitzant per què l'empresa familiar desapareix, i va concloure que en la majoria dels casos això és degut a problemes familiars que no s'han afrontat a temps i no s'han solucionat degudament. L'empresa familiar, si bé és el model de companyia més àgil i eficaç, és també el més fràgil, perquè té el problema de la successió. Per tot això, és important l'instrument del *protocol familiar*, acord entre els membres de l'empresa en

virtut del qual es recullen els principis i les pautes que han de regir les relacions entre la família, l'empresa i la propietat, amb la previsió de clàusules l'abast de les quals es pretén que també obligui els seus successors. La seva finalitat és facilitar la continuïtat de l'empresa i ajudar el relleu generacional. A continuació es va analitzar el perquè d'un protocol d'aquest tipus, el seu contingut, les clàusules més freqüents, com també la previsió i el tractament dels conflictes familiars. La ponent va insistir en la importància del protocol familiar en matèria de relleu generacional, atès que la normativa civil i mercantil no hi aporten solucions adequades. També va recordar que és molt important que el protocol s'ajusti als estatuts, a fi d'evitar problemes judicials.

En el col·loqui següent a aquesta exposició es van tractar qüestions com ara la força obligatòria del protocol, que s'ha d'entendre vinculant per a les parts, encara que no ho sigui per a tercers. També es va apuntar que el moment idoni per elaborar-lo és quan les relacions familiars són fluïdes.

**La segona taula**, titulada **“Aspectes fiscals de l'empresa familiar”**, va tenir com a moderador el doctor **Eduardo Berché**, catedràtic de Dret Tributari de la Facultat de Dret d'ESADE (URL) i amb l'exposició **“Fiscalitat de la societat. Fiscalitat del soci. Planificació fiscal patrimonial, amb una atenció especial a la successió i a la transmissió de l'empresa”**, que va anar a càrrec de la senyora **Anabel Morcillo** i del senyor **Ignacio Arbués**, ambdós professors associats de la Facultat de Dret d'ESADE (URL).

Va començar l'exposició el **senyor Ignacio Arbués**, que va tractar els aspectes relacionats amb la fiscalitat de l'empresa familiar. Primer va analitzar la fiscalitat del soci i després la fiscalitat de la societat (societats hòlding, societats operatives –industrials, de serveis, etc. – i societats patrimonials) i les operacions de reestructuració. Va passar revista, de forma detallada, a les modificacions que introdueix a les rendes gravades per l'IRPF el nou esquema de liquidació des de la Llei 35/2006, de 28 de novembre, de l'IRPF, i a continuació va desenvolupar set alternatives per optimitzar el flux patrimonial soci-societat i va analitzar-ne els efectes i les conseqüències fiscals. En tractar de les societats patrimonials, el ponent va insistir en la desaparició del règim de les societats patrimonials i en la dissolució i la liquidació del règim especial i del règim transitori.

La **senyora Anabel Morcillo** va passar a analitzar els aspectes fiscals de l'empresa familiar, i es va centrar en l'optimització de la tributació en l'impost sobre patrimoni i en la planificació de la successió. Va insistir especialment en les regles de valoració de la base imposable, en la liquidació i en les exempcions aplicables a l'empresa familiar, entre altres aspectes d'interès. Així mateix, va tractar amb detall l'impost sobre successions i donacions, i es va referir a les especialitats de Catalunya i en va destacar la situació de desavantatge, per comparació d'altres comunitats autònomes, la qual cosa de ben segur exigirà modificacions en la regulació catalana per tal d'evitar canvis de residència per no tributar o fer-ho en un percentatge més baix. L'exposició va finalitzar amb un cas pràctic que va mostrar com aconseguir l'estalvi fiscal més gran.

Després de les dues exposicions es va obrir un col·loqui en el qual es van fer diverses preguntes que van ajudar a aclarir alguns punts de les exposicions.

Finalment, **la taula rodona titulada “El punt de vista dels empresaris”** va constituir una bona mostra del que preocupa l’empresari familiar i de la pluralitat de maneres d’afrontar els nous reptes. **Fou moderada pel senyor Jaume Pigem** i hi van participar executius de dues empreses familiars capdavanteres: Óptica Cottet SA y MRW.

El **senyor Javier Cottet**, director general, va repassar la història de la seva empresa, fundada l’any 1902, que té la facturació més gran de les empreses òptiques d’Europa. A més, es tracta d’una empresa que es troba a la quarta generació, a la qual pertany el participant, que va comentar els diversos avatars –crisis incloses– que ha experimentat l’empresa en els seus 105 anys de vida. En la seva exposició, va esmentar la importància de parlar amb “els grans” dels temes de la successió, ja que s’han de poder planificar amb temps, de diferenciar la gestió de la propietat, de la necessitat de crear òrgans de govern que garanteixin la continuïtat de l’empresa, de formar-se i d’informar-se contínuament. Així mateix, va assenyalar que el més important del protocol familiar és el seu esperit i que ha d’ajudar l’empresa familiar en totes les seves diverses generacions. En aquest sentit, cal saber educar en la vinculació amb el negoci familiar, i afrontar i regular els temes empresarials d’una manera ordenada, professional (per exemple, mitjançant l’elaboració d’un pla d’empresa), i el protocol n’és l’instrument adequat. Posant en acció tots aquests principis –va assenyalar– s’ha aconseguit involucrar tots els accionistes i alhora afrontar i regular els temes empresarials, cohesionant la família i proporcionant seguretat als treballadors. I, el que és més important, superar el difícil tema del canvi generacional. Això ha fet que l’empresa Óptica Cottet obtingués els millors resultats de la història.

La segona intervenció va anar a càrrec del **senyor Francisco Sosa**, director d’enllaços exteriors de MRW, grup líder del transport urgent a Espanya, que va començar explicant la història de la seva empresa. Així, va parlar dels orígens l’any 1977, com a petita empresa de missatgers, fins avui, en què compta amb més de 10.000 empleats. L’èxit és atribuïble, en gran part, al seu fundador, Martín Frías, que l’any 1989, en una època de forta crisi, en va liderar el canvi i va apostar per una manera diferent de fer empresa. Fou llavors quan molts treballadors van passar a ser-ne propietaris. I 789 franquícies van començar a ser gestionades per prop de 600 microempreses familiars, que consideren MRW com la seva, la qual cosa ha fet créixer l’empresa amb una implicació familiar. El secret ha estat saber gestionar les passions per l’empresa i saber canviar la mentalitat de treballador a empresari. Cada matí, l’equip de direcció de MRW es reuneix –el cafè del matí– i discuteix els problemes de l’empresa, comparteix inquietuds, parla de les incidències i dels èxits: s’ha de compartir tot el que està passant a l’empresa, ja que això ajuda a actuar com a equip. L’empresa es caracteritza per una sensibilitat especial cap a les persones i procura que els empleats hi estiguin motivats, cosa que ha ajudat a fer sorgir una *consciència corporativa*. La visió compartida de l’empresa com a nou paradigma empresarial es basa en la comunicació i la transparència, extrems relacionats amb la incorporació de criteris de *responsabilitat social de l’empresa*

(RSE) en la gestió per tal de construir un model de *sostenibilitat* empresarial. És especialment interessant per a MRW conèixer com funcionen d'altres empreses familiars (procés de *benchmarking*); compartir la pròpia experiència en fòrums empresarials, i col·laborar amb els diversos *stakeholders*, comunicant els criteris de l'empresa a aquests grups i a tota la societat. El ponent també va ressaltar la importància de ser avaluats per controladors externs i de publicar memòries socials i mediambientals. En la gestió, no tan sols s'han de tenir en compte els tangibles, sinó també els intangibles (la integració dels discapacitats, la gestió de la conciliació entre la vida familiar i la vida laboral). Va cloure la seva intervenció esmentant que és un repte apassionant "passar del concepte d'empresa familiar al de familiaritat dins l'empresa".

En el col·loqui posterior, es va constatar que en el si de les empreses familiars és més fàcil viure uns valors, com per exemple contractar persones amb diferents discapacitats. El més important és fer les coses per principis, més que fer-ho perquè ho diguin les lleis o per criteris de management. El senyor Francisco Sosa va assenyalar que la persona ha de ser reconeguda pel que és i pel que fa, no pel que no és o pel que no fa, i que és important transmetre optimisme, perquè això fa que les pròpies organitzacions siguin optimistes. I el senyor Javier Cottet va concloure dient que, a l'hora de proposar projectes, és molt important saber amb quina generació parlem.

Després del col·loqui, **la senyora Patricia Font**, coordinadora de la Jornada y directora executiva del Màster de Assessoria i Gestió Tributària de la Facultat de Dret d'ESADE (URL), **va cloure el seminari**.

Ressenya preparada per la Dra. María Dolors Oller i Sala